

Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-Yeterlik Ölçeğinin Geliştirilmesi

Development of the Self-Efficacy Scale About Playing Bağlama

Mustafa DEMİR^{1*}
Gökhan ÖZDEMİR²

^{1*} Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi Türk Müziği Devlet
Konservatuvarı, Türk Halk
Oyunları Bölümü, Burdur, Türkiye.

² Burdur Mehmet Akif Ersoy
Üniversitesi Türk Müziği Devlet
Konservatuvarı, Türk Müziği
Bölümü, Burdur, Türkiye.

*Sorumlu Yazar:
mdemir@mehmetakif.edu.tr

Geliş/Received: 20.03.2026;
Kabul/Accepted: 21.05.2026

Atf/Citation: Demir, M.; Özdemir,
G. (2026). Bağlama Çalmaya İlişkin
Öz-Yeterlik Ölçeğinin
Geliştirilmesi. *UMBD*, 9(2026), 1-
12

Öz

Bu araştırmanın amacı, müzik öğretmeni adaylarının bağlama çalmaya yönelik öz-yeterlik inançlarını ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmektir. Diğer taraftan alanyazında bağlama çalma konusu ile ilgili bir ölçme aracının bulunmaması bakımından alandaki boşluğu doldurmak amaçlanmıştır. Araştırmada ölçek geliştirme süreci izlenmiş, literatür taraması ve uzman görüşleri doğrultusunda 38 maddelik bir havuz oluşturulmuş ve 28 maddelik taslak ölçek hazırlanmıştır. Ölçek, bağlama eğitimi almış 418 müzik öğretmeni adayına uygulanmıştır. KMO (.957) ve Bartlett's testleri ($p<0,05$) sonrasında oluşan uygun değerler sonrasında açımlayıcı faktör analizi yapılmış ve alt boyutlar belirlenmiştir. Döndürülmüş faktör yük değerleri, madde analizi ve güvenilirlik testi uygulandıktan sonra doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonrasında Bilgi ve Beceri (14) ile İnanç (3) alt boyutlarını içeren, toplamda 17 maddeden oluşan "Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği" son şeklini almıştır. Geliştirilen ölçeğin güvenilirlik değeri $\alpha=0,961$, toplamda açıkladığı varyansın ise %65,946 olduğu tespit edilmiştir. Bulgular sonrasında geliştirilen "Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği"nin yüksek düzeyde geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Bağlama, Geçerlik, Güvenirlik, Öz-yeterlik Ölçeği

Abstract

The aim of this study is to develop a valid and reliable scale capable of measuring pre-service music teachers' self-efficacy beliefs regarding playing the bağlama. Furthermore, given the absence of an assessment tool in the literature specifically addressing bağlama playing, the study aims to fill this gap in the field. The study followed the scale development process; a pool of 38 items was created based on a literature review and expert opinions, and a draft scale comprising 28 items was prepared. The scale was administered to 418 music teacher trainees who had received bağlama training. Following the KMO (.957) and Bartlett's tests ($p<0,05$), exploratory factor analysis was performed and sub-dimensions were determined. After rotated factor loading values, item analysis and reliability test were applied, confirmatory factor analysis was performed. After the exploratory and confirmatory factor analyses, the 'Self-efficacy scale for playing bağlama' consisting of 17 items in total, including Knowledge and Skill (14) and Belief (3) sub-dimensions, was finalised. The reliability value of the developed scale was found to be $\alpha=0,961$ and the variance explained by the scale was 65,946%. After the findings, it was concluded that the developed 'Self-efficacy scale for playing bağlama' was highly valid and reliable.

Keywords: Bağlama, Reliability, Validity, Self-efficacy Scale

1. Giriş

Sosyal Bilişsel/Öğrenme Kuramı, öncelleri olan bazı kuramların çocukların saldırganlıkları üzerinden yaptığı çalışma sonuçlarına göre yeni bir yaklaşım geliştirerek Albert Bandura'nın ortaya koyduğu bir kuramdır. Bu kuram, insanların aracı düşünürler olduğunu, diğer sosyal bilişsel yaklaşımlarda olduğu gibi düşüncelerinin belirleyici işlevlere hizmet ettiğini varsaymaktadır. İnsanların değişen durumlara yönelik gelecekteki eylemleri hakkında dinamik bir düşünce yapısı içinde olduklarını savunmakla birlikte, bu performans algılarının işlevsel değerini ve yeterliğini, beklenen sonuçlarına göre değerlendirir ve gerekli dönüşümleri yaparlar (Giguère, Beggs & Sirois, 2019). İlk teoriler davranışı, bireyin ve çevresinin bir özelliği ya da birey ile çevresi arasındaki etkileşimin bir özelliği olarak kabul ederken, Bandura, davranış, çevre ve birey özelliklerinin birbirlerini etkilediğini savunmuştur (Zhou & Brown, 2017). Bandura, "gözlem yoluyla öğrenme" olarak da bilinen (çünkü modellerin gözlemlenmesi/taklit edilmesi sonucu ortaya çıkar) bu yaklaşımda öğrenme ve performansın farklı kavramlar olduğunu belirtmenin yanı sıra (Senemoğlu, 2002) davranışların sadece kişisel faktörlerden değil, çevresel etmenlerden de etkilendiği karşılıklı belirleyicilik fikrini ortaya atmıştır.

Bireyin davranışını şekillendiren ana yaklaşımlardan biri de kendisini yargılama kapasitesidir. Bandura'nın öz-yeterlik kavramıyla açıkladığı bu teoride "*bireyler kendileri ile ilgili fikirleri kaydederler ve etkinliklerin sonuçlarına göre, bu fikirlerin yeterliği hakkında yargıda bulunurlar*" (Senemoğlu, 2002). Öz-yeterlik bireyin, "belirli koşullarda verilen görevlerin üstesinden gelebilir miyim?" sorusuna verdiği cevaptır denebilir. Öz-yeterlik olarak adlandırılan bu temel öz-inanç, insan isteklerinin, motivasyonunun ve başarılarının temelidir (Bandura, 1997b). Schunk'a (1984) göre öz-yeterlik, kişinin belirli durumlarda davranışları organize etme ve uygulama yeteneğine ilişkin kişisel yargıları ifade eder. Öz-yeterlik kişinin sahip olduğu becerilerle değil, sahip olduğu becerilerle neler yapabileceğine dair yargılarla ilgilidir (Bandura, 1986). Bandura (1977) bir kişinin algılanan öz-yeterliği ile davranış değişikliği arasında doğrudan bir korelasyon gösterdiğini ifade etmektedir. Bir başka deyişle bireyin göstermesi beklenen davranış, bireyin öz-yeterlik algısıyla doğru orantılıdır. Öz-yeterlik, bireyin performans yeteneğine olan inancıyla değil, değişen ve zorlu durumlarda beceri ve yetenekleri koordine etme ve düzenleme yeteneğine olan inancıyla ilgilidir. Öz-yeterlik teorisi, bu yeterlik inançlarının uyum sağlama, psikolojik problemler, sağlık ile profesyonel rehberlik ve öz davranış değişikliği stratejilerinde önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. (Maddux, 2009). Bu teoriye göre, performans, modelleme, ikna ve kaygı azaltma gibi çeşitli yöntemlerle elde edilen davranış değişiklikleri, kısmen kişinin yeterlik beklentilerini yaratma veya güçlendirme sonucudur. Öz-yeterlik davranışsal faaliyetlerin seçimini, çaba harcamalarını, engeller karşısında ısrarcılığı ve görev performansını etkilediği varsayılmıştır (Multon, Brown & Lent, 1991). Kişisel ve genel öz-yeterlik inançları, insan düşüncesini, duygusunu, motivasyonunu ve eylemini organize etmek için sosyal bilişsel teorideki diğer belirleyicilerle birlikte çalışır. Bununla birlikte, öz-yeterlik inanç sistemi, nedensel yapılarda çok önemli bir rol oynamakla birlikte, bu temsili yaklaşımdaki diğer belirleyicilerin birçoğuna temel oluşturmaktadır (Bandura, 2006).

İnsanların eylemleri ve başarıları üzerinde birçok psikolojik etki olmasına rağmen, öz-yeterliliğin en büyük tahmin gücüne sahip olduğu bilinmektedir (Zimmerman vd., 1992). Öz-yeterliliğin, bireyin bir beklenen performansa ilişkin başa çıkma davranışını gösterip gösteremeyeceği, ne kadar çaba harcanacağını, engeller ve zorluklar karşısında ne kadar devam edebileceğini belirlediği varsayılmaktadır (Bandura, 1977; Pajares, 2002). Yüksek öz-yeterlik, insanları tekrarlanan engeller, küçümsenme, teşvik edilmeme ve aksilikler karşısında sıkı çalışmaya, devam etmeye, becerilerin üstesinden gelmek için gereken önemli çabayı sürdürmeye iter. Düşük öz-yeterliliğe sahip bireyler ise işler ters gittiğinde durumu veya başka bir kişiyi suçlama eğilimindedirler. Ayrıca sergilenen kötü performans için herhangi bir sorumluluğun reddedilmesi, bireyin gelecekte nasıl daha etkin performans göstereceğini öğrenmesi şansını engeller (Heslin & Khele, 2007).

Bandura'ya (1977) göre bireyin öz-yeterlik inançları dört farklı kaynaktan gelmektedir. Bunlar: performans başarıları/doğrudan deneyim, dolaylı deneyim/rol model, sözlü/sosyal ikna, fizyolojik ve duygusal durumdur (Bandura, 1977; Bussey & Bandura, 1999; Schunk, 1984; Bandura, 1997b). Bu dört kaynak, öğrenme bağlamı da dahil olmak üzere öz-yeterliliğin geliştirilmesinde temel unsurlar olarak kabul edilmektedir (Alqurashi,

2016). “*Doğrudan deneyim*” ya da “*performans başarıları*” öz-yeterliğin gelişmesindeki en önemli bilgi kaynağıdır, çünkü bireyin başarılı olmak için gerekenleri yerine getirip getirmediğine dair en özgün kanıtları sağlarlar (Bandura, 1997b; 1997a). Başarılar yeterlik inançlarını arttırırken, başarısızlıklar yeterliği azaltır (Woolfolk, 2016). Ayrıca performans başarıları arttıkça birey, gelecekte yaşayacağı başarılarla yönelik motivasyon sağlamış ve dolayısıyla öz-yeterlik inancı da yükselmiş olacaktır. Bandura, bireylerin başarılı olmak için yetkinliğe sahip olduklarına inandıklarında, önüne çıkan engeller karşısında kararlı ve hızlıca, oluşan aksaklıkları dikkate almadıklarını belirtmektedir (1997b). Yeterlik inançlarının oluşturmanın ve güçlendirmenin ikinci etkili yolu, sosyal modellerin sağladığı “*dolaylı deneyimlerdir*” (Bandura, 1997a). Öz-yeterlik inançları, başkalarının davranışları ve bu davranışların sonuçları ile ilgili gözlemlerimizden de etkilenir. Bu bilgileri, özellikle gözlemlediğimiz kişiye yakınlık derecesine bağlı olarak, kendi davranışlarımız ve sonuçları hakkında beklentiler oluşturmak için kullanırız (Maddux, 2009). Modeller yetkinlik ve motivasyon kaynağı olarak da hizmet etmekle birlikte kendine benzer insanların azimli çabalarıyla başarılı olduklarını görmek, gözlemcilerin kendi yeteneklerine olan inançlarını arttırır (Bandura, 2010). Öz-yeterlik üzerinde dolaylı deneyimlerin, bireyin performans başarılarından daha zayıf bir etkiye sahip olduğu varsayılmaktadır, çünkü modeller aracılığıyla yeterlikte göze çarpan bir yükseliş daha sonraki başarısız kişisel çabalardan dolayı bir azalış gösterebilir (Schunk, 1984). Öz-yeterlik inançlarının diğer bir kaynağı olarak “*sözlü/sosyal ikna*” gücü, kaynağın uzmanlığı, güvenilirliği ve çekiciliği gibi faktörlerden etkilenir (Maddux & Gosselin, 2012). Sözlü ikna, bir motivasyon konuşması veya belirli bir performansın geri bildirimi olabilir (Woolfolk, 2016). Sözlü ikna, kolaylığı ve hemen yararlanılabilir olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır ve bireyler ikna edici kişiyi, güvenilir geribildirim sağlayacak kadar nitelikli biri olarak görür. Sözlü ikna, cesaretlendirmelerle daha yüksek öz-yeterliliğe veya gerçekçi olmayan geri bildirim sağlayarak daha düşük öz-yeterliliğe yol açabilir (Alqurashi, 2016). Sözlü iknanın ne ölçüde etkili olduğu, ilişkinin yakınlığı ve kaynağın algılanan güvenilirliği gibi birçok sosyal faktöre göre değişir. Cesaret veren güvenilir bir arkadaşın, aile üyesinin veya öğretmenin varlığı genellikle insanların engeller karşısında öz-yeterlik inançlarını geliştirmelerine ve sürdürmelerine yardımcı olan önemli bir faktör olabilir (Gallagher, 2012). Bireyler, son olarak, yeterliklerini değerlendirirken kısmen de olsa “*fizyolojik ve duygusal durumlarına*” güvenirlir (Bandura, 1997a). Bireysel yeterliğin bedensel göstergeleri özellikle fiziksel başarıları, kaygı durumları, uyarılma, yorgunluk ve stresle başa çıkmayı içeren alanlarda gözlemlenir. İnsanlar genellikle stresli veya zorlu durumlarda fiziksel hareketlerini işlev bozukluğuna karşı savunmasızlık işaretleri olarak okurlar (Bandura, 1997b). Uyarılma düzeyi, uyarmanın nasıl yorumlandığına bağlı olarak öz-yeterliliği etkiler. Diğer bir deyişle bireyin geçmiş deneyimleri sırasında endişe ve kaygı taşımışsa yeterliği düşecek, heyecan ve coşku taşıyorsa yeterliği yükselecektir (Woolfolk, 2016). Fizyolojik durumlar, aşırı fizyolojik uyarılmayı zayıf davranış performansı, algılanan yetersizlik ve algılanan başarısızlıkla ilişkilendirdiklerinde öz-yeterliliği etkiler. (Maddux, 1995).

Öz-yeterlik inançlarının çeşitli etkileri, “*bilişsel*” (yeni fikirler oluşturmak için düşünce süreçlerini düzenlemek, öngörücü etmenlerin ağırlığını arttırmak ve birleştirmek, kararları gözden geçirmek ve kullanılan etmenlerin etkisini hatırlamak), “*motivasyonel*” (eylem seçimi, yoğunlaşma ve nedensel özelliklerin hedeflerinde ısrar, sonuç beklentileri ve biliş), “*duygusal*” (baş çıkma yetenekleri ve zor durumlarda yaşanan duygusal tepkiler) ve “*seçim süreçleri*” (kişisel gelişim ve çevre için yapılmış seçimler) olan dört ana psikolojik süreç yoluyla üretilir (Bandura, 1989b; 1994). Bandura (1997b; 1994) “*bilişsel süreçlerle*” ilgili şu açıklamayı yapmaktadır; Düşüncenin önemli bir işlevi, insanların farklı eylem biçimlerinin olası sonuçlarını tahmin etmelerini sağlamak ve yaşamlarını etkileyenler bu eylem biçimleri üzerinde kontrol sağlamak için araçlar yaratmaktır. Bireylerin seçeneklerini oluşturması, görevlerini performanslarının yakın ve uzak sonuçlarına karşı test etmesi ve tekrar düzenlemesi, sahip olduğu becerileri var olan önceki bilgilerini kullanarak ortaya çıkarması bilişsel sürece gönderme yapar. Bu süreçte güçlü yeterlik duygusu zorlu ve olumsuz yargılamalar karşısında performansa odaklanılmasını sağlayacaktır (Bandura, 2010; Bandura, 1997b). Algılanan yeterlik inançları, “*motivasyonun*” kendi kendini düzenlemesinde önemli bir yerdedir. Çoğu birey, motivasyonu bilişsel olarak oluşturur. Bilişsel motivasyonda, bireyler kendilerini motive eder ve yapacaklarını öngörülerini doğrultusunda yönlendirir. Ne yapabileceklerine dair inançlar oluştururlar, olası eylemlerin olumlu ya da

olumsuz olası sonuçlarını öngörürler (Bandura, 1997b), kendileri için hedefler belirler ve gelecekları için tasarlanmış planları hazırlarlar. Farklı teoriler bu çeşitli bilişsel motivasyon biçimleri etrafında inşa edilmiştir (Bandura, 1994; 2010). Yeterlik inançları bu tür bilişsel motivasyonların her birinde sırasıyla çalışır ve nedensel yüklemeleri etkiler (Bandura, 1997a). Gelecek için planlanmış durumlar önceden bilişsel olarak temsil edilerek, mevcut motivasyonlara ve davranış düzenleyicilerine dönüştürülür. (Bandura, 1997b). Kendilerini son derece yeterli olarak gören insanlar başarısızlıklarını yetersiz çaba veya olumsuz koşullara bağlarken, kendilerini yetersiz olarak kabul edenler başarısızlıklarını düşük yeteneklere bağlama eğilimindedir (Bandura, 1997a). İnsanların başa çıkma yeteneklerine olan inançları, “duygusal durumların” öz-düzenlemesinde de önemli bir rol oynamaktadır (Bandura, 1997b). Öz-yeterlik inançlarının duygusal deneyimlerin doğasını ve yoğunluğunu etkilediği üç temel yol vardır: İtici yaşam durumlarında potansiyel olarak anlamlandırılan ve bilişsel olarak temsil edilen bu tür inançlar önyargı yaratır. Rahatsız edici düşünce kalıpları üzerinde kontrol kullanımını etkilerler. Zorlu ve endişe verici ortamları izlenen yollar aracılığıyla daha yararlı ortamlara dönüştürmeye destek olur (Williams, 1992, akt. Bandura, 2010). İnsanlar, kendilerini rahatsız edici olayları yönetemedikleri veya yüksek değer verdikleri şeyleri elde edemedikleri zaman endişeli veya depresif olmaya eğilimlidirler (Heslin & Khele, 2007) ve bu motivasyon düzeylerini de etkiler. Özellikle, düşük öz-yeterlik, kişinin işin zorlukları ve talepleriyle nasıl etkili bir şekilde başa çıkacağını öğrenme yeteneği hakkında çaresizlik ve umutsuzluk hissine yol açabilir. Bu gerçekleştiğinde, düşük öz-yeterlik üzücü ve iç karartıcı olabilir, bu da çok yetenekli bireylerin bile etkili bir şekilde performanslarını önler (Heslin & Khele, 2007). Yeterlik inançlarının değişim endişesi ve adaptasyonuna katkıda bulunmasının son yolu “seçim süreçleriyle” ilgilidir. Bireyler kısmen çevrelerinin ürünüdür. Seçimler kişisel yetenek inançlarından etkilenir. Bireylerin yeterlik inançları, girmeyi tercih ettikleri çevre ve ürettikleri ortam türlerini etkileyerek deneyimleri şekillendirmede önemli bir rol oynayabilir. Bireyler başa çıkma kapasitelerini aşacağına inandıkları etkinliklerden ve olaylardan kaçınırlar fakat basit bir şekilde katılım sağlayabilecekleri ve sürdürülebilir sosyal ortamları seçerler (Bandura, 1994).

Yukarıda da açıklanmaya çalışıldığı üzere öz-yeterlik algısı bireyin yapması beklenen göreve ilişkin ne kadar çaba harcayacağı, zor görevlerde ne kadar süre dayanabileceğini, bir başka deyişle yeterliğini açıklamaya çalışır. Bu noktada bireyin geçmiş performans başarıları, yeni bir görevin üstesinden gelebilme becerisinde etkili açıklayıcıdır. Eğitim ve psikoloji araştırmacıları, öğrenme, performans ve insan davranışlarını anlamalarına yönelik araştırmalarında onlara yardımcı olmak için öz-yeterlik teorisini kullanmışlardır (Bandura, 1997b). Eğitim araştırmacılarının öğretmenlerin, öğrencilerin ve öğretmen adaylarının başarısının artmasını ve eğitim sonuçlarının değişmesini sağlayacak öz-yeterlik inançlarının, çalışmaların geliştirilmesinde kullanabilecekleri güçlü bir kavramsal çerçeve sunduğuna inanılmaktadır. Dahası öğretmen adaylarının güçlü öz-yeterlik inançlarına sahip öğretmenler olarak gelişimini sağlamak için kültürel faktörlerin dikkate alınması gerekliliği savunulmaktadır (Berg & Smith, 2016). Öz-yeterliğin geleneksel öğrenme ortamlarında akademik başarı için önemli bir yapı olduğu kanıtlanmıştır. Öz-yeterliğin önemi, eğitim sürecinin tüm düzeyleri, çeşitli öğrenci grupları ve çeşitli öğrenme alanlarında, yıllar boyunca tutarlı olmuştur (Hodges, 2008). Öz-yeterlik araştırmaları, akademik başarının yalnızca öğrenci yeterliğinden etkilenmediğini, ayrıca öğretmenlerin yeterliğinden, öğrencilerin motivasyonuna, başarılarına ve etkililik duygularına eşit derecede katkıda bulunma yeteneğine sahip olduğunu göstermektedir. (Chong & Ong, 2016). Ayrıca yapılan çalışmalarda öz-yeterlik inançlarının çocuklarda ve yetişkinlerde kaygı ile negatif korelasyon göstermesi öz-yeterlik inançlarının önemini arttırmaktadır (Gallagher, 2012).

Müzik öğretmeni adaylarının bağlama çalmaya yönelik öz-yeterlik düzeyleri henüz bilinmemektedir. Kuramsal çerçeveye göre öz-yeterlik; bireyin bir görevi yerine getirebilme düzeyini belirler ve bilişsel süreçlere dair ön bilgiler içerir. Bu kavram, çalgı eğitiminde ve öğretiminde de oldukça önemli bir yere sahiptir. Dolayısıyla, Türk müzik kültürünün temel unsurlarından biri olan bağlamanın eğitimini alan bireylerin öz-yeterlik düzeylerinin belirlenmesi bir gereklilik haline gelmiştir. Bu doğrultuda, daha önce üzerinde çalışılmamış olan "bağlama çalmaya yönelik öz-yeterlikleri" belirleyecek bir ölçme aracına ihtiyaç duyulmuştur. Bu araştırmanın temel amacı da müzik öğretmeni adaylarının bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik düzeylerini tespit edebilecek bir ölçme aracı geliştirmektir. Diğer yandan, bağlama Türk eğitim sistemi

için çok önemli bir çalgıdır. Öğretmen adaylarının bu çalgıyı yeterli düzeyde kullanabilmeleri amacıyla, son düzenlemelerle birlikte müzik öğretmeni yetiştiren kurumların programlarında bağlama eğitiminin etkinliği artırılmıştır. Öğretmen adaylarının, yaşadıkları toplumun müzik kültürünü ve bu kültürün sosyal yaşamdaki yerini bilmesi, öğrencilerine hedef davranışları kazandırırken onlara büyük bir avantaj sağlayacaktır. Ancak bu gereksinimlere rağmen, alanyazında bağlama eğitimine yönelik ölçme araçları oldukça yetersizdir. Yapılan literatür taramasında, bağlama çalmaya yönelik geliştirilmiş herhangi bir öz-yeterlik ölçeğine rastlanmamıştır. Bağlama çalgısı uzun yıllardır müzik öğretmeni yetiştiren programlarda yer almasına rağmen, öğrencilerin bu konudaki öz-yeterlik düzeyleri bilinmemektedir. Bu eksikliklerden yola çıkarak, öğretmen adaylarına yönelik bir "bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği" geliştirilmesi gerekliliği hissedilmiştir.

2. Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırma, genel araştırma türlerinden betimsel tarama modelinde tasarlanmış, nicel araştırma yaklaşımı kapsamında yürütülen bir ölçek geliştirme çalışmasıdır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma için çalışma grubu tercih edilmiş olup, Tablo 1’de gösterilen 2019-2020 eğitim-öğretim yılında bağlama eğitimi alan Müzik Eğitimi Anabilim Dalı 2, 3 ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur.

Tablo 1. Demografik bilgilere ilişkin dağılımlar

		f	%
Eğitim görülen üniversite	Mehmet Akif Ersoy Ü.	91	21,8
	Pamukkale Ü.	59	14,1
	Niğde Ömer Halis Demir Ü.	62	14,8
	Necmettin Erbakan Ü.	76	18,2
	İnönü Ü.	49	11,7
	Cumhuriyet Ü.	59	14,1
	Kastamonu Ü.	22	5,3
Cinsiyet	Kadın	240	57,4
	Erkek	178	42,6
Sınıf	2.sınıf	141	33,7
	3.sınıf	137	32,8
	4.sınıf	140	33,5
Toplam		418	100

Verilerin Toplanması

Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin geliştirilmesinde, ilgili alanyazın taranmış, bağlama çalgısına ve dersine yönelik bir ölçek olmadığı görülmüştür. Bu nedenle diğer çalgı ve genel olarak müziğe ilişkin öz-yeterlik ölçekleri incelenmiştir (Yıldız, 2014; Yıldırım, 2009; Saygı, 2009; Canakay, 2007; Girgin, 2015; Gün, 2014; Afacan, 2008; Özevin Tokinan, 2008; Şeker, 2016; Özmenteş, 2011; Şen & Çelenk, 2017). Yapılan alanyazın ve geliştirilmiş ölçekler incelenerek 5’li Likert türünde madde havuzu hazırlanmış, Uzman görüşleri sonrasında ölçekteki madde sayısı 38’den 28’e düşürülmüş ve katılımcılara uygulanmıştır. Ölçeğinin KMO değeri ,957 olarak mükemmele yakın düzeyde, Bartlett’s test değerinin $p < 0,05$ anlamlı olduğu görülmüş, faktör analizi yapılmıştır. Analiz yapıldıktan sonra uygun yük değeri taşımayanlar ölçekten çıkarılmış, Açıklayıcı faktör analizi sonrasında, ölçeğin iki faktör altında toplandığı ve ölçeğin toplamda açıkladığı varyansın %65,946 olduğu görülmüştür. Yapılan Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonrası ise ölçekten 2 madde daha çıkarılmış, Cronbach Alpha güvenilirlik değerinin ,952 olduğu tespit edilmiştir. Son olarak Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeği “Bağlama Çalmaya İlişkin Bilgi ve Beceri Yeterliliği” (Bilgi ve Beceri) ve “Bağlama Çalabilmeye Olan İnanç” (İnanç) olmak üzere iki faktörlü toplamda 17 maddeden oluşmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında Kişisel Bilgi Formundaki değişkenler için frekans ve yüzde kullanılmıştır. Normallik için Bartlett küresellik testi, örneklem büyüklüğünün uygunluğu içinse Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) uygulanmıştır. Yapı geçerliği için araştırmacı tarafından geliştirilen Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeği'ne (BÇİÖÖ) Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Uygun sonuçlar sonrasında Varimax döndürme işlemi uygulanarak DFA yapılmış, ölçeğin iç tutarlılığı için Cronbach Alpha katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan bu analizler ile araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekten maddeler çıkarılmış ve kalan maddeler üzerinden faktör ortalama puanları hesaplanmıştır. Hesaplanan puanların s-Z skorları alınmış, -3 ile +3 aralığı dışında olan 29 değer veri setinden çıkarılmıştır. Araştırma için kullanılan ölçeğin 5'li Likert tipi ölçekler olması bakımından ölçeklerden alınabilecek toplam puanlar aritmetik ortalama ile hesaplanmış (5-1=4; 4:5=0.80) Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Aritmetik ortalama değerleri

1.00 - 1.79	Düşük
1.80 - 2.59	Orta Altı
2.60 - 3.39	Orta
3.40 - 4.19	Orta Üzeri
4.20 - 5.00	Yüksek

Katılımcıların ölçeklere ve boyutlarına verdikleri cevapların aritmetik ortalamaları ve standart sapma değerleri Tablo 3'de verilmiştir. Ayrıca probleme yönelik yapılacak uygun testleri belirlemek için ölçeğe normallik ölçüm testi yapılmış, ölçeğe ilişkin ilgili değerler Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 3. Tanımlayıcı istatistikler

	Faktör	X	Ss
BÇİÖÖ	Bilgi ve beceri	2,97	1,010
	İnanç	3,61	,874
	Genel öz-yeterlik	3,08	,931

Tablo 3 incelendiğinde, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin bilgi ve beceri ile genel öz-yeterlik düzeylerinin orta düzeyde olduğu, inanç düzeylerinin ise orta düzeyin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Normallik testi çarpıklık ve basıklık değerleri

	Faktör	Çarpıklık	Basıklık
BÇİÖÖ	Bilgi ve beceri	,144	-,705
	İnanç	-,395	-,381
	Toplam puan	,122	-,622

Tablo 4 incelendiğinde, bağlama çalmaya ilişkin tutum ölçeği faktörleri ve toplam puanına ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında yer aldığı görülmektedir. Hair, Black, Babin ve Anderson (2019) bu değerlerin -1 ile +1 arasında olmasının uygun olacağını, George ve Mallery (2010) ise bu değerlerin -2 ile +2 arasında yer alması verilerin normal dağılıma uygun olduğunu belirtmektedir. Her iki değer içinde ölçeklerin normal dağılım gösterdiği görülmektedir.

3. Bulgular

Bir önceki bölümde değinildiği gibi alanyazın taraması, madde havuzunun oluşturulması ve kapsam geçerliği için uzman görüşü sonrasında, 28 madde katılımcılara uygulanmıştır. Kapsam geçerliği sağlanan ölçeğe yapı geçerliği uygulayabilmek, bir başka deyişle Faktör analizi yapabilmenin ilk koşulu KMO ve Bartlett's testi

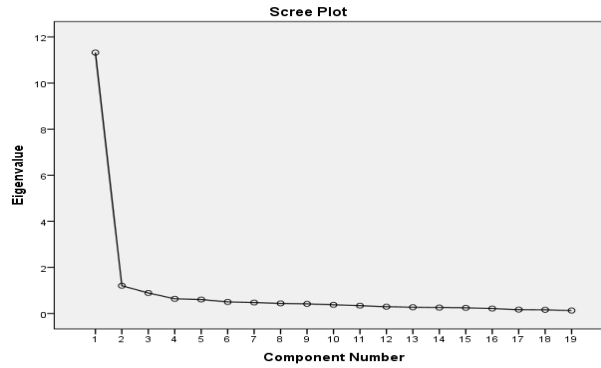
sonuçlarının belirtilen ölçüm aralığında olmasıdır. Bu nedenle yapı geçerliğini sağlamak için öncelikle ölçeğin örneklem büyüklüğünün analiz için uygunluğunu ve ölçeğin faktörlere ayrılıp ayrılamayacağını belirlemek için Kaiser-Mayer-Okin (KMO) ve Bartlett's test uygulanmış, sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. BÇİÖÖ ilişkin AFA

Kaiser-Mayer-Okin (KMO)		,957
Bartlett's Test	χ^2	6545,985
	df	171
	p	,000

Kaiser-Mayer-Okin (KMO) değeri faktör analizinde kullanılan örneklemin büyüklüğünün yeterli olup olmadığını ifade etmektedir. ,800 üzerindeki KMO değeri örneklem büyüklüğünün mükemmel düzeye yakın olduğunu göstermektedir (Aksu vd., 2017; Altunışık vd., 2007) ve bu çalışmada Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin KMO değeri ,957 olarak mükemmel yakın düzeyde bulunmuştur. Bartlett's test değerinin anlamlı olması ise ölçeğin faktörlere ayrılabilirliğinin göstergesi olup (Aksu vd., 2017; Altunışık vd., 2007), bu çalışmada Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin açılımlı faktör analizinde Bartlett's test değerinin anlamlı olduğu görülmektedir ($\chi^2(171) = 6545,985$; $p < 0,05$).

KMO ve Bartlett's test sonuçlarının alanyazında belirtilen uygun değerleri karşılaması sonrasında, faktörleri ortaya çıkarmak bir başka deyişle maddeler arasında oluşan grupların en iyi gösterge olarak en küçük faktör sayısını bulmak için (Pallant, 2016) en sık kullanılan yöntemlerden olan yamaç eğim grafiği (Şekil 1) ve varyans değerleri (Tablo 6) uygulanmıştır.

Şekil 1. Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeğine ilişkin AFA yamaç eğim grafiği

Faktör sayısının belirlenebilmesi amacıyla yamaç eğim grafiği sıklıkla kullanılan bir grafik türüdür. Grafikte görüldüğü üzere 2-3 numara arasında grafik doğrulama eğilimi göstermektedir. Dolayısıyla doğrulama eğilimi noktasında faktör adedi ortaya çıkmaktadır (Özdamar 2013b; Altunışık vd., 2007, Çokluk vd., 2010).

Tablo 6. BÇİÖÖ ilişkin AFA varyans değerleri

	Özdeğer
Bilgi ve Beceri	11,322
İnanç	1,208

AFA'da özdeğerler, uygun faktör sayısının belirlenmesi için yamaç eğim grafiğine hem alternatif hem de doğrulayıcı olarak kullanılmaktadır. 1'den büyük özdeğer sayısı kadar faktör sayısının olması uygun görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Altunışık vd., 2007). Tablo incelendiğinde faktör 1'in özdeğeri 11,322 olduğu, faktör 2'nin ise özdeğerinin 1,208 olduğu görülmektedir. Hem yamaç eğim grafiği hem de özdeğerler dikkate alındığında ölçeğin 2 faktörden oluşmasının uygun olacağına karar verilmiştir. Faktör analizi veri azaltma yöntemi olarak kullanılmaktadır (Pallant, 2016). Bu noktada, uygunluğuna karar verilen faktörlerin isimlendirilebilmesi ve yorumlanabilmesi için eksen döndürme işlemi yapılmış, sıkça tercih edilen dik döndürme yöntemlerinden varimax işlemi uygulanmış, Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7. BÇİÖÖ ilişkin AFA döndürülmüş faktör yük değerleri

Maddeler	Bilgi ve Beceri	İnanç	Açıkladığı varyans
2	,641		51,350
6	,702		
11	,665		
14	,831		
15	,825		
16	,785		
17	,805		
18	,820		
20	,683		
21	,791		
22	,730		
23	,805		
24	,854		
25	,762		
26	,802		
27	,741		
8		,684	14,596
9		,671	
12		,740	
Toplam			65,946

Faktör analizinin ilk aşamasında binişik maddeler ve faktör yükü 0,30'un altında kalan maddeler ölçekten çıkarılmıştır (Altunışık vd., 2007, Çokluk vd., 2010). Bu maddeler 1, 3, 4, 5, 7, 10, 13, 19, 28 numaralı maddelerdir. 9 madde ölçekten çıkarıldıktan sonra yeniden açımlayıcı faktör analizi uygulanmış, ölçeğin iki faktör altında toplandığı tespit edilmiştir. Faktör 1 (Bağlama Çalmaya İlişkin Bilgi ve Beceri Yeterliği) 2, 6, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26 ve 27 numaralı maddelerden oluşurken, faktör 2 (Bağlama Çalabilmeye Olan İnanç) 8, 9 ve 12 numaralı maddelerden oluşmaktadır. Faktör 1'in faktör yükleri ,641 ile ,854 arasında değişmekte olup, faktör 2'nin faktör yükleri ,671 ile ,740 arasında değişmektedir. Faktör 1'in açıkladığı varyansın %51,350 olduğu, faktör 2'in açıkladığı varyansın %14,596 olduğu, ölçeğin toplamda açıkladığı varyansın ise %65,946 olduğu görülmektedir. Faktör 1, bağlama çalmaya ilişkin gerekli bilgi, beceri ve kullanabilmeye olan inancı, Faktör 2, bağlama çalmak için gerekli yeterliğe olan inancı ölçmektedir.

Ortaya çıkan her bir faktörün homojenlik derecesini ölçmek için, her bir maddenin madde-toplam korelasyonları hesaplanmış, ayırt edici geçerlik için, %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t değerleri hesaplanmıştır (Tablo 8). Homojenliğin diğer göstergesi olan iç tutarlılık için ise alfa katsayısı hesaplanmış ve Tablo 9'da analizin sonuçları sunulmuştur.

Tablo 8. BÇİÖÖ ilişkin madde analizi

Maddeler	Toplam korelasyonu	t (Üst%27 – Alt%27)	p (Üst%27 – Alt%27)
2	,714	-19,581	,000
6	,737	-19,508	,000
8	,645	-18,935	,000
9	,568	-14,056	,000
11	,687	-16,914	,000
12	,511	-4,641	,000
14	,801	-24,816	,000
15	,816	-27,842	,000
16	,707	-19,102	,000
17	,797	-24,930	,000

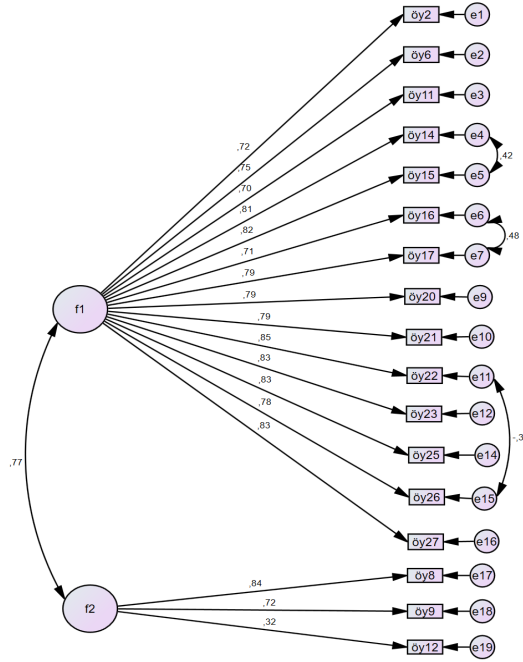
18	,824	-26,425	,000
20	,769	-26,429	,000
21	,759	-23,139	,000
22	,822	-28,571	,000
23	,814	-23,771	,000
24	,828	-25,753	,000
25	,808	-29,687	,000
26	,758	-21,894	,000
27	,810	-33,580	,000

Tablo 8 incelendiğinde, maddelerin alt ve üst grup için ortalamalarının anlamlı düzeyde değiştiği ($p<0,05$) ve toplam korelasyonlarının ,511 ve ,828 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre ölçekten yüksek puan alanlar ve düşük puan alanlar arasında ayırt edici düzeyde farklılıkların olduğu görülmektedir.

Tablo 9. BÇİÖÖ ilişkin güvenilirlik testi sonuçları

Faktör	Madde sayısı	Cronbach's Alpha
Bilgi ve beceri	16	,958
İnanç	3	,640

Tablo 9 incelendiğinde, Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin bilgi ve beceri faktörünün güvenilir olduğu, inanç faktörünün ise orta düzeyde güvenilir olduğu görülmektedir. Ölçek toplam puanının ise ,952 ile yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Özdamar 2013a).

Şekil 2. Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği DFA grafiği

Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeğine uygulanan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonucunda bilgi ve beceri faktöründe yer alan ölçeğin 18 numaralı maddesi olan “Bağlama çalarak etkinliklerde yer alabilirim” maddesi ve ölçeğin 24 numaralı maddesi olan “Bağlamadaki farklı tavırların sebeplerini açıklayabilirim” maddesi düşük regresyon katsayılarına sahip olduğundan dolayı ölçekten çıkarılmıştır. Tekrar uygulanan DFA sonuçlarına göre ölçek kabul edilebilir uygunluk seviyesine gelmiştir. Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği bilgi ve beceri faktörüne ilişkin regresyon katsayılarının ,71 ve ,85 arasında olduğu, inanç faktörünün ise ,32 ve ,84 arasında olduğu görülmüştür. Ölçeğin faktörleri arasındaki korelasyon katsayıları incelendiğinde, bilgi ve beceri faktörü ile inanç faktörü arasında pozitif güçlü bir ilişki ($r=.77$) olduğu görülmektedir.

Tablo 10. BÇİÖÖ DFA ilişkin uyum indeksleri

Ki-Kare/sd	RMSEA	CFI	NFI	GFI	AGFI	RMR	SRMR
3,443	,077	,948	,928	,900	,862	,064	,038

Kabul edilebilir değerler: Ki-kare/sd \leq 5, RMSEA \leq 0,09, GFI \geq 0,90, RMR \leq 5 (Özdamar, 2013), NFI \geq 0,90, CFI \geq 0,90, AGFI \geq 0,85), SRMR \leq 0,10 (Bayram, 2010).

Bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeği doğrulayıcı faktör analizine yönelik uyum indeksi değerlerine bakıldığında (Ki-kare/sd=3,443; RMSEA=,077; CFI=,948; NFI=,928; GFI=,900; AGFI=,862; RMR=,064; SRMR=,038) kabul edilebilir uygunluk düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu değerler bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeğinin tutarlı bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir.

4. Sonuçlar

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından geliştirilen “Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeği” uzman görüşü alınarak kapsam geçerliği sağlanmış, yapı geçerliğinin sınanması için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı görülmüştür. Güvenirliğinin sınanması için de alfa katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak araştırmacı tarafından geliştirilen Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen veriler, bu araştırma için geliştirilmiş bağlama çalmaya ilişkin öz-yeterlik ölçeğinin bağlama çalmaya ilişkin bilgi, beceri ve inanç düzeylerini geçerli ve güvenilir bir biçimde yansıttığını göstermiştir. Adayların öz-yeterlik algı düzeylerinin orta düzeyde olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, bu araştırma için geliştirilen ölçeğin öğretmen adaylarının bağlama çalmaya yönelik öz-yeterliklerini ölçerek bu alan açısından bir ilk olması bakımından önemli sayılabilecek bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada geliştirilen “Bağlama Çalmaya İlişkin Öz-yeterlik Ölçeği”nin alanyazına sağladığı temel katkı müzik eğitimi alanında eksikliği hissedilen, geçerliği ve güvenirligi kanıtlanmış standart bir ölçme aracını araştırmacıların kullanımına sunmuş olmasıdır. Bu ölçek, müzik öğretmeni yetiştiren kurumlardaki eğitim programlarının etkinliğini değerlendirmek, öğrencilerin gelişim süreçlerini izlemek ve bağlama öğretiminde yenilikçi yaklaşımların yansımalarını test etmek amacıyla geniş bir kullanım alanına sahiptir. Öte yandan örneklem grubu ve araştırmanın yürütüldüğü kurumsal düzey açısından belirli sınırlılıkları bulunmaktadır. Söz konusu sınırlılıklar göz önünde bulundurulduğunda gelecek çalışmalarda ölçeğin farklı örneklem grupları ve eğitim kademelerinde de uygulanarak yapısal geçerliğinin derinleştirilmesi, bağlama eğitiminde kalitenin ve standardizasyonun artırılmasına yönelik stratejik politikalara zemin hazırlayacaktır.

Not: Bu çalışma, birinci yazara ait doktora tezinin bir bölümüne dayanmaktadır.

Kaynakça

- Afacan, Ş. (2008). Müzik öğretimi öz yeterlilik ölçeği. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* (9)1, 1-11.
- Aksu R., Eser M. T. ve Güzeller, C. O. (2017). *Açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ile yapısal eşitlik modeli uygulamaları*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Alqurashi, E. (2016). Self-Efficacy in online learning environments: a literature review. *Contemporary Issues in Education Research* 9(1), 45-52.
- Altunışık R., Coşkun R., Bayraktaroğlu S. ve Yıldırım E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri spss uygulamalı*. İstanbul: Sakarya Yayıncılık.
- Bandura, A. (1977). Self-Efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action; a social cognitive theory*. NJ.: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental Psychology*, 25(5), 729–735.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior* (Vol. 4, p. 71-81). New York: Academic Press. Retrieved from <https://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/BanEncy.html>.
- Bandura, A. (1997a). Exercise of personal and collective efficacy in changing societies. In A. Bandura (Ed.), *Self-Efficacy In Changing Societies* (p. 1–45). Cambridge, NY: Cambridge University Press.
- Bandura, A. (1997b). *Self-Efficacy: The exercise of control*. New York: W. H. Freeman and Company.
- Bandura, A. (2006). Adolescent development from an agentic perspective. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.). *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*, (Vol. 5., p. 1-43). Greenwich, CT: IAP - Information Age Publishing.
- Bandura, A. (2010). Self-efficacy. In *The Corsini Encyclopedia of Psychology*. (4th Ed.). (Vol. 3, p. 1534-1536). I. B. Weiner & W. E. Craighead (Eds.). New York: Wiley & Sons, Inc. <https://doi.org/10.1002/9780470479216.corpsy0836>.
- Bayram, N. (2010), Yapısal eşitlik modellemesine giriş AMOS uygulamaları, Ezgi Kitabevi.
- Berg, D. A. G. & Smith, L. F. (2016). Preservice teacher self-efficacy beliefs: An opportunity to generate “good research” in the Asia-Pacific region. s. Garvis & D. Pendergast (Eds.). *Asia-Pacific Perspectives on Teacher Self-Efficacy* (p. 1–17). Rotterdam: Sense Publishers.
- Bussey, K. & Bandura, A. (1999). Social cognitive theory of gender development and differentiation. *Psychological Review*, 106, 676-713.
- Canakay, E. U. (2007). *Aktif öğrenmenin müzik teorisi dersine ilişkin akademik başarı, tutum, özyeterlik algısı ve yüklemeler üzerindeki etkileri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Chong, W. H. & Ong, M. Y. (2016). The mediating role of collective teacher efficacy beliefs in the relationship between school climate and teacher self-efficacy across mainstream and special needs schools. S. Garvis & D. Pendergast (Eds.). *Asia-Pacific Perspectives on Teacher Self-Efficacy* (p. 19–35). Rotterdam: Sense Publishers.
- Çokluk Ö., Şekercioğlu G. ve Büyüköztürk Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Gallagher, M. W. (2012). Self-Efficacy. In *Encyclopedia of Human Behavior*. Second Edition (Vol. 3, p. 314-320). New York: Academic Press.
- George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference*. 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.
- Giguère, B., Beggs, R. T. & Sirois, F. M. (2019). Social cognitive approaches to health issues. In O’Doherty, K. C. & Hodgetts, D. (Eds.). *The Sage Handbook Of Applied Social Psychology* (p. 185-214). London: Sage Publications.
- Girgin, D. (2015). Çalgı performansı özyeterlik inancı ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik analizi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38, 107-114.
- Gün, E. (2014). *Piyano performansı öz yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis*. (Eighth Edition). Hampshire: Cengage Learning.
- Heslin, P. A. & Khele, U. C. (2007). Self-Efficacy. S. G. Rogelberg (Eds.). *Encyclopedia of Industrial and Organizational Psychology* (Vol.2, p. 705-708). California: SAGE Publications.
- Hodges, C. B. (2008). Self-Efficacy in the context of online learning environments, a review of the literature and directions for research. *Performance Improvement Quarterly* 20, (3–4), 7–25.
- Maddux, J. E (Eds.) (1995). *Self-Efficacy, adaptation, and adjustment, theory research and application*. New York: Plenum Press.

- Maddux, J. E. & Gosselin J. T. (2012). Self-Efficacy. In M. R. Leary, J. P. Tangney (Eds.) *Handbook of Self And Identity* 2. Edition, (p. 198-224). New York: The Guilford Press.
- Maddux, J. E. (2009) Self-Efficacy: The power of believing you can. In Lopez SJ & Snyder CR (Eds.) *Oxford Handbook of Positive Psychology*, (p. 277–287). New York: Oxford University Press.
- Multon, K. D., Brown, S. D. & Lent, R. W. (1991). Relation of self-efficacy beliefs to academic outcomes: a meta-analytic investigation. *Journal of Counseling Psychology*, 38(1), 30–38.
- Özdamar, K. (2013a). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi – 1, MINITAB 16 – IBM SPSS 21*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Özdamar, K. (2013b). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi – 2, MINITAB 16 – IBM SPSS 21*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Özevin Tokinan, B. (2008). *Yaratıcı dans etkinliklerinin motivasyon, özgüven, özyeterlik ve dans performansı üzerindeki etkileri* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Özmenteş, S. (2011). Müzik öğretimine yönelik özyeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal Of Educational And Instructional Studies In The World*, 1(1). 30-36.
- Pajares, F. (2002). *Overview of social cognitive theory and of self-efficacy*. Retrieved from <https://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/eff.html>.
- Pallant, J. (2016). *SPSS kullanma klavuzu, SPSS ile adım adım veri analizi*. (S. Balcı, B. Ahi, Çev.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saygı, C. (2009). *Aktif öğrenmenin müzik tarihi dersine ilişkin başarı, tutum ve özyeterlik üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Schunk, D. H. (1984). Self-Efficacy perspective on achievement behavior. *Educational Psychologist*, 19, 48-58.
- Senemoğlu, N. (2002). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Şeker, S. S. (2016). Çalgı performansına ilişkin öz-yeterlik ölçeğinin geliştirilmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5150-5162.
- Şen, Y. ve Çelenk, K. (2017). Müzik öğretmeni adaylarının geleneksel türk müziği dersleri'ne ilişkin özyeterlik algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *İdil*, 6(39), 3355-3387.
- Woolfolk, A. (2016). *Educational Psychology*. 13th Ed. Essex: Pearson Education.
- Yıldırım, K. (2009). *Kodaly yönteminin ilköğretim öğrencilerinin keman çalma becerisi, özyeterlik algısı ve keman çalmaya ilişkin tutumları üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldız, C. (2014). *Müziksel işitme, okuma ve yazma öz yeterlik ölçeği'nin geliştirilmesi ve müzik öğretmeni adaylarının öz yeterlik düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Zhou, M. & Brown, D. (Eds.). (2017). *Educational learning theories*, Retrieved from <http://libguides.daltonstate.edu/TeachingLearning>.
- Zimmerman B., Bandura A. & Martinez-Pons, M. (1992). Self-Motivation for academic achievement: the role of self-efficacy and personal goal setting. *American Education Research Journal*, 29, 663-676.